
Staat de middenklasse onder druk?

Paul de Beer

Amsterdams Instituut voor ArbeidsStudies (AIAS)

De Burcht (Centrum voor
Arbeidsverhoudingen)

Terwijl we ademloos de Amerikaanse voorverkiezingen volgen, voltrekt zich in buurland Duitsland een ontwikkeling die voor de Europese toekomst weleens van groter belang zou kunnen zijn. Die tendens is in één slagzin samen te vatten: het midden verdwijnt.

ELIZAVIJA VON HELD, VOORZITSTER VAN DE DUITSE TIEVOORZITTER IN DE TWEEDE KAMER, LID VAN DE EERSTE KAMER, BURGEMEESTER VAN KÖLN

Terwijl we ademloos de Amerikaanse voorverkiezingen volgen, voltrekt zich in buurland Duitsland een ontwikkeling die voor de Europese toekomst weleens van groter belang zou kunnen zijn. Die tendens is in één slagzin samen te vatten: het midden verdwijnt.

Dat is zowel een maatschappelijk als een politiek gegeven. Vooral het maatschappelijke aspect heeft onlangs publiciteit gekregen. Een gerenommeerd Duits onderzoeksinstituut – het Duitse Institut für Wirtschaftsforschung (DIW) – vergeleek over een langere periode de samenstelling van de Duitse bevolking. De onderzoekers verdeelden die in drie groepen: de lagere inkomens, de middenklasse en de hogere inkomens.

Terwijl in het verleden de omvang van de middenklasse buitengewoon stabiel was, blijkt deze de laatste jaren dramatisch te krimpen. Dat komt vooral doordat tegenwoordig veel meer mensen uit de middengroep terugvallen naar de laagste groep, dan er mensen vanuit de laagste groep doordringen tot de middeninkomens. De grens tussen

polarisatie ter wille van de emancipatie. Maar het echte probleem voor de PvdA is de krimp van de middenklasse en de erosie van het idee van opwaartse mobiliteit. Zo is het optimisme veranderd in angst.

In Duitsland verliest het midden eveneens terrein. Dat is nog opmerkelijker, omdat het gemiddelde kiesstelsel en de kiesdrempel van 5 procent daar in het voordeel van de grote partijen werkt. Wilders zou de Bondsdag dus niet in beeld hebben. Het was ook de be-

---

Wat is de middenklasse?

- Meest besproken en minst bekende bevolkingscategorie
  - Naar arbeidsmarktpositie: werkenden met een middelbaar beroep
  - Naar inkomen: de middelste 50% (of 60%) van de huishoudens naar gestandaardiseerd besteedbaar inkomen
-

Theoretische verwachtingen

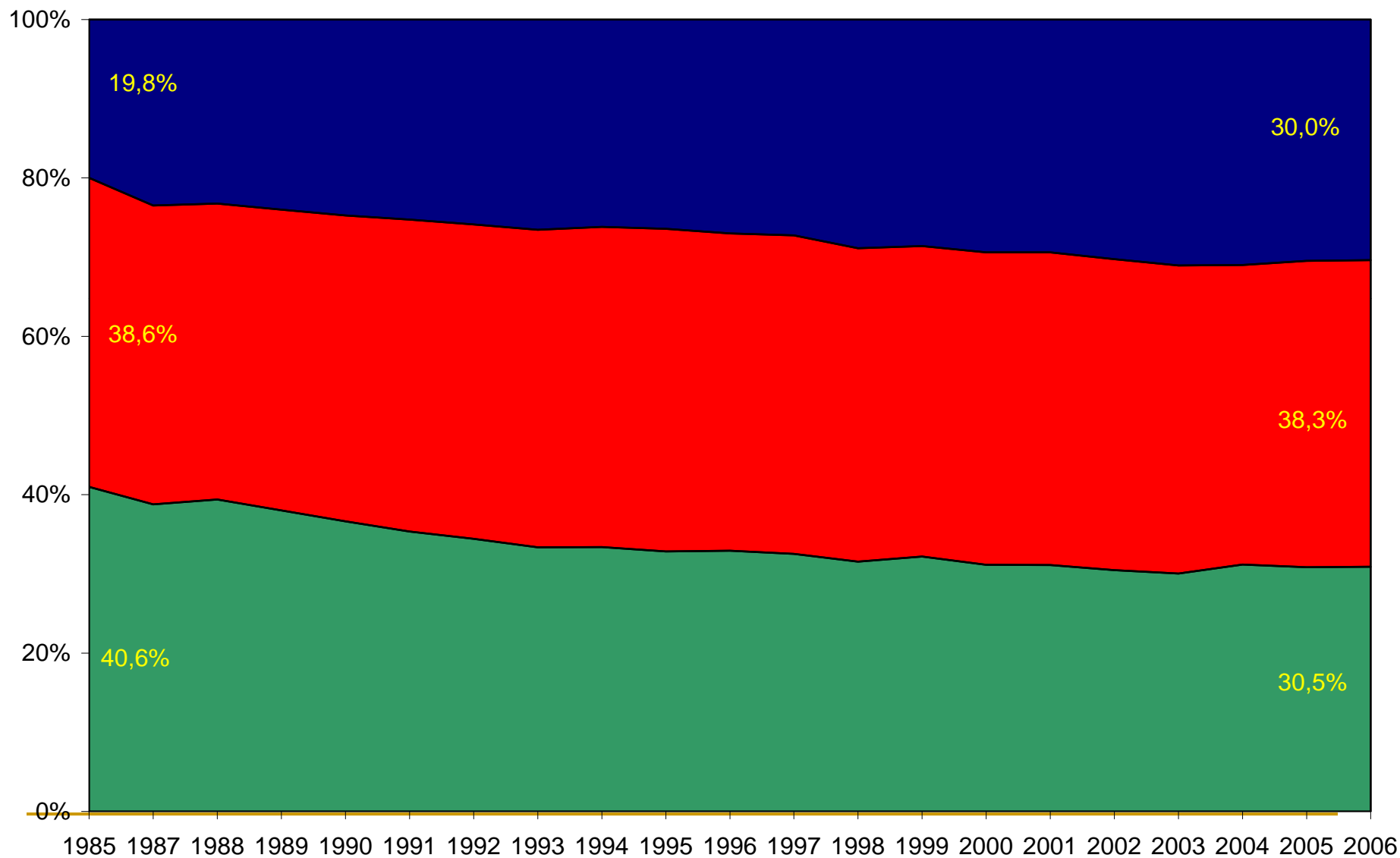
- Globalisering en technologische ontwikkeling ten voordele van de hogere klassen en ten nadele van de lagere klassen
  - Maar wat gebeurt er met de middengroepen?
  - Globalisering leidt tot flexibilisering, outsourcing, minder baanzekerheid (Beck, Friedman)
  - Automatisering vervangt routinematige geschoolde arbeid (Autor)
-

Wat zeggen de cijfers?

1. De middenklasse als middelbare beroepen
c.q. middelbaar opgeleide werkenden
(mbo-niveau)
-

Stabiel aandeel van middelbare beroepen

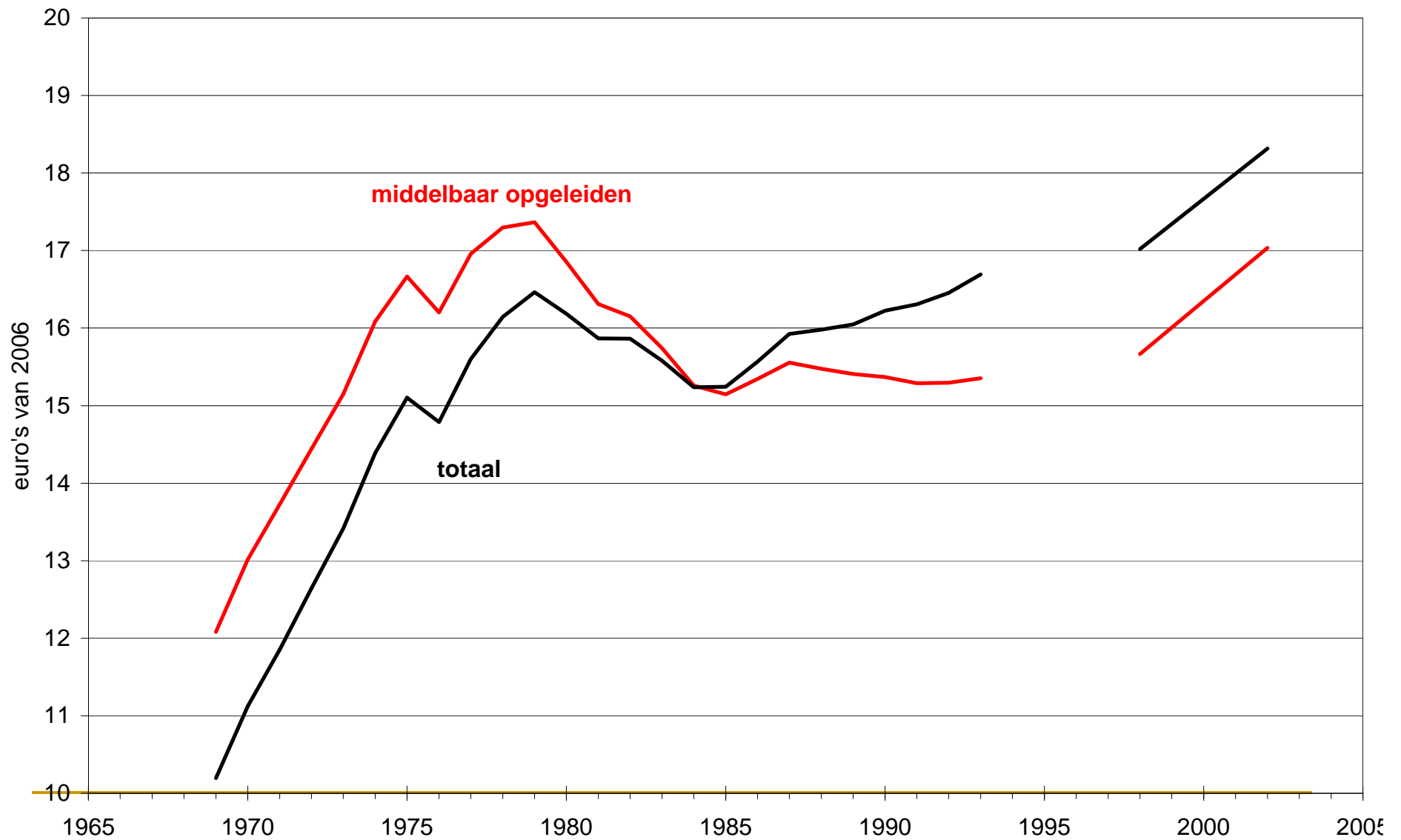

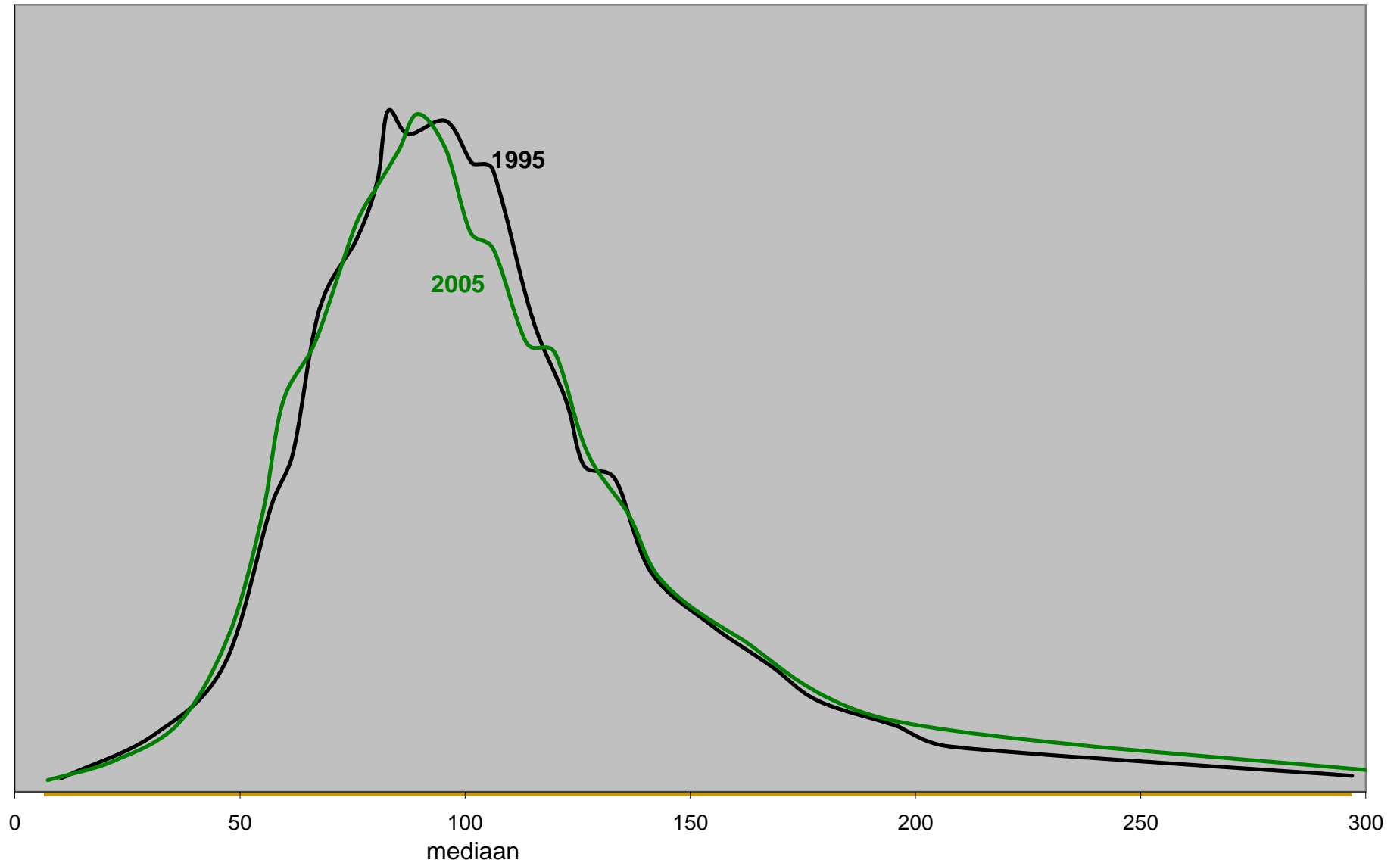
Baan- en werkonzekerheid van de middengroep nemen niet toe ...

- Aandeel vaste banen constant (80%)
  - Baanduur neemt toe (sinds 1992 van 9 naar 10 jaar)
  - Werkloosheid stabiel op 5%
-

... maar reële loon stagneert ...

... en loonongelijkheid neemt toe

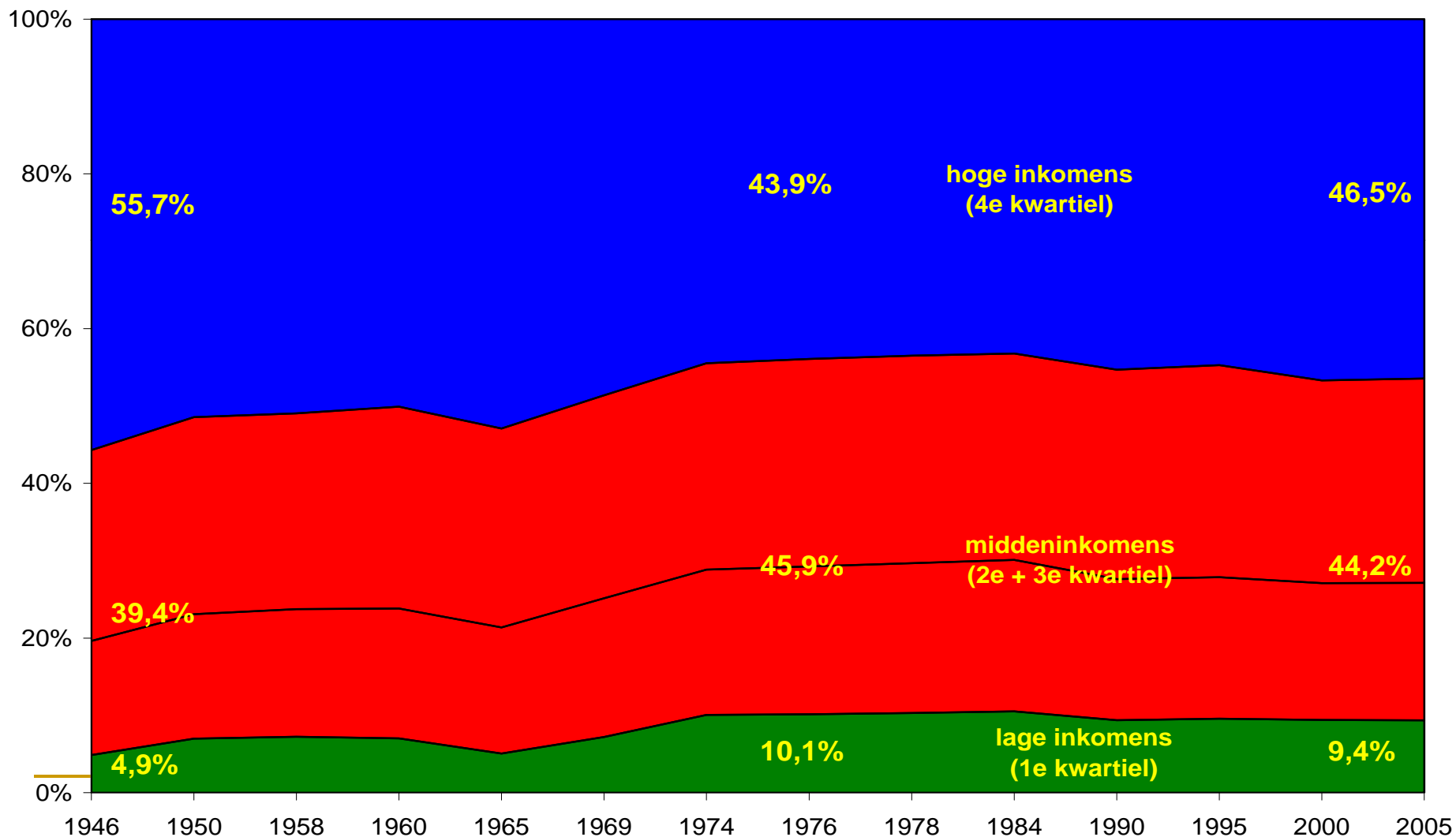
Wat zeggen de cijfers?

2. De middenklasse als middeninkomens

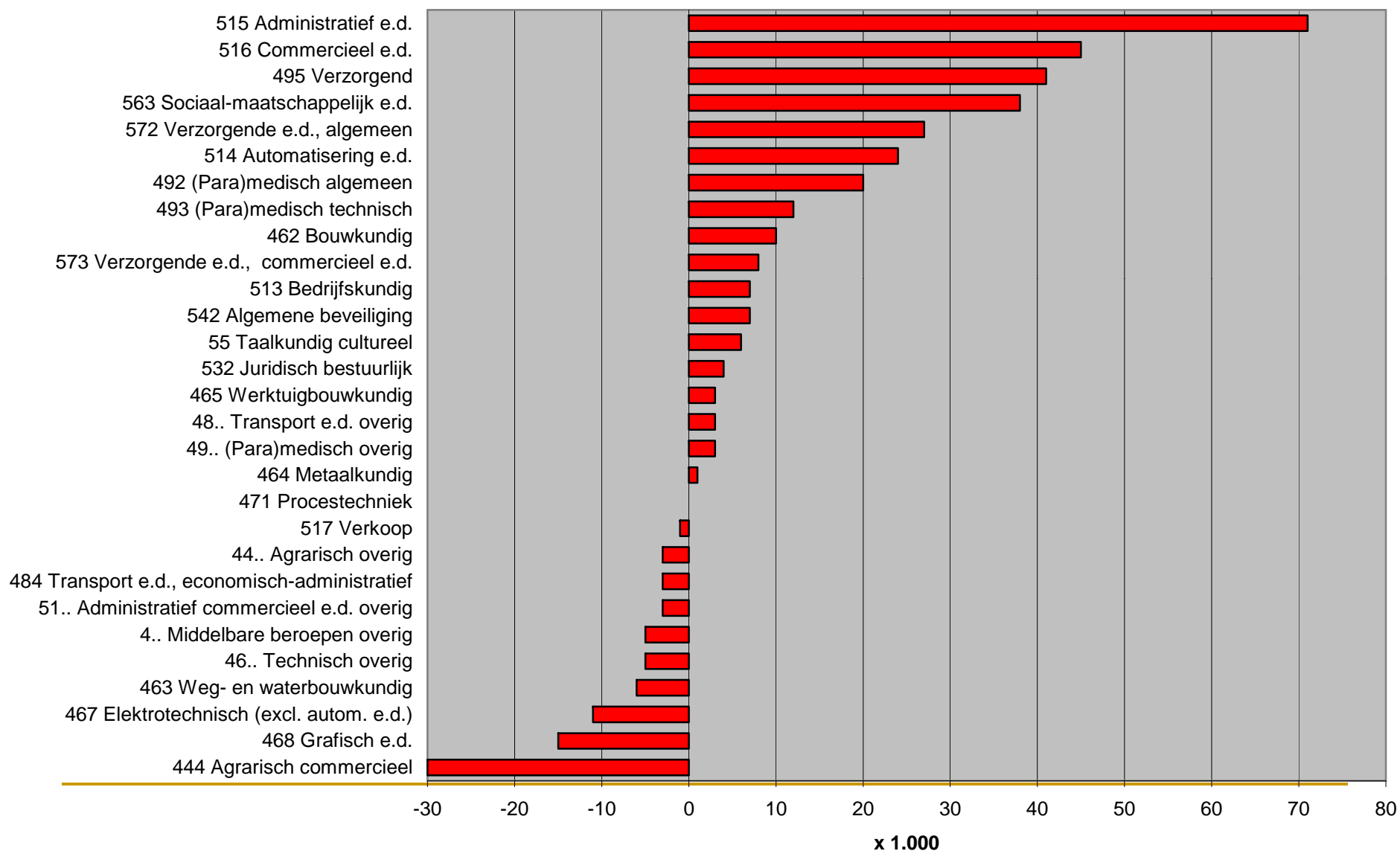
(middelste 50% of 60% van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen, d.w.z. 2^e en 3^e kwartiel c.q. 3^e t/m 8^e deciel)

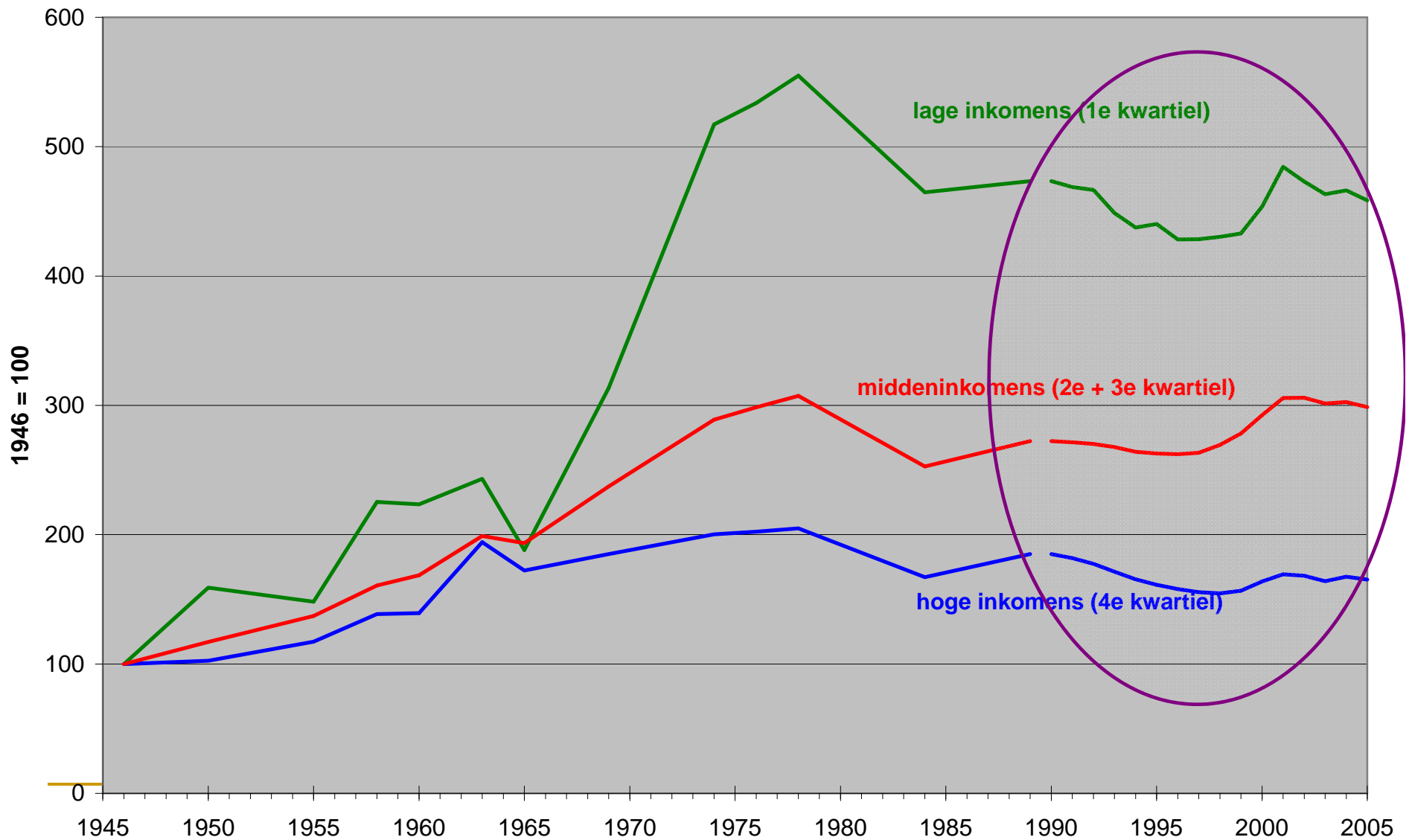
Inkomensaandeel van middeninkomens redelijk stabiel ...

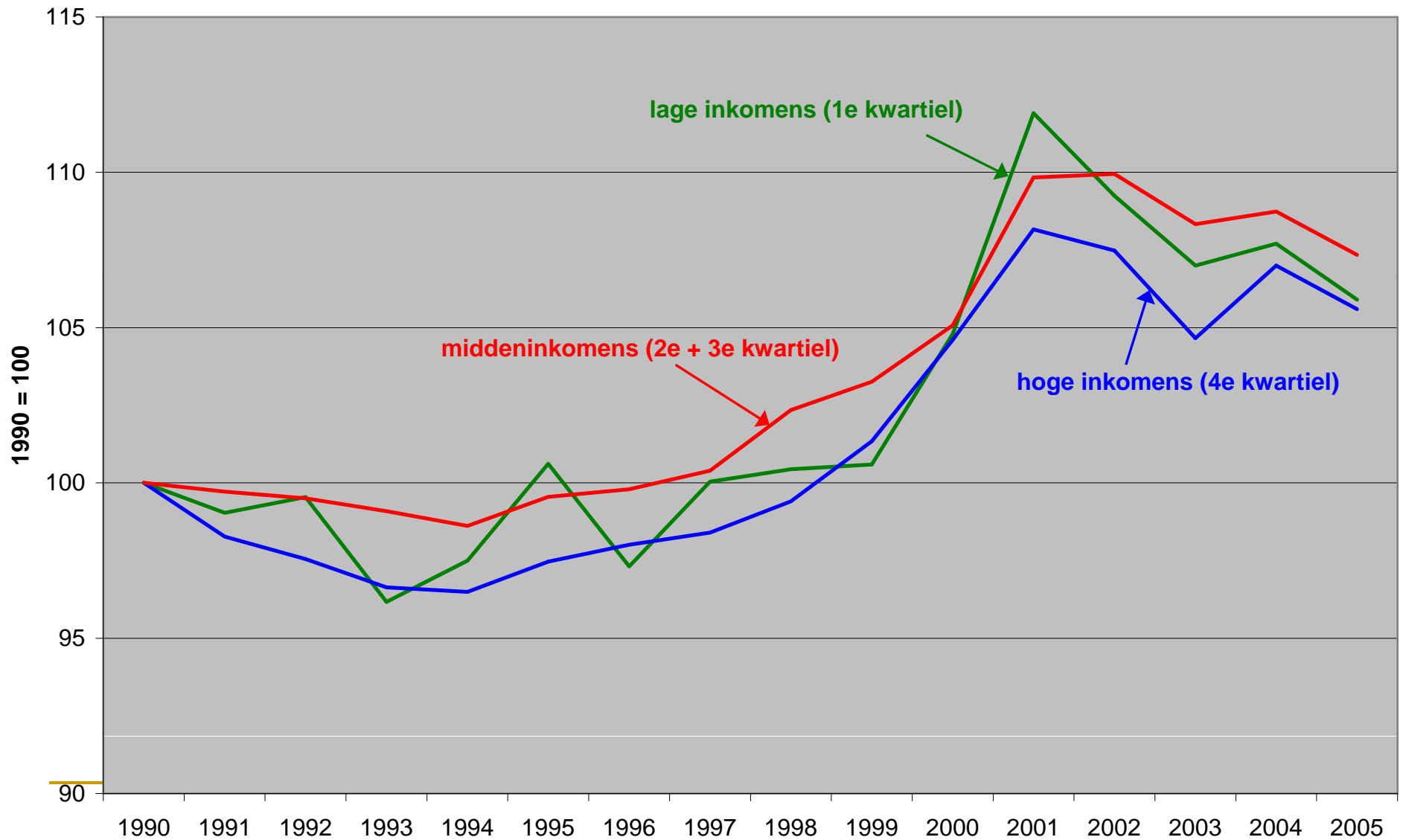
Groei én krimp van middelbare beroepen

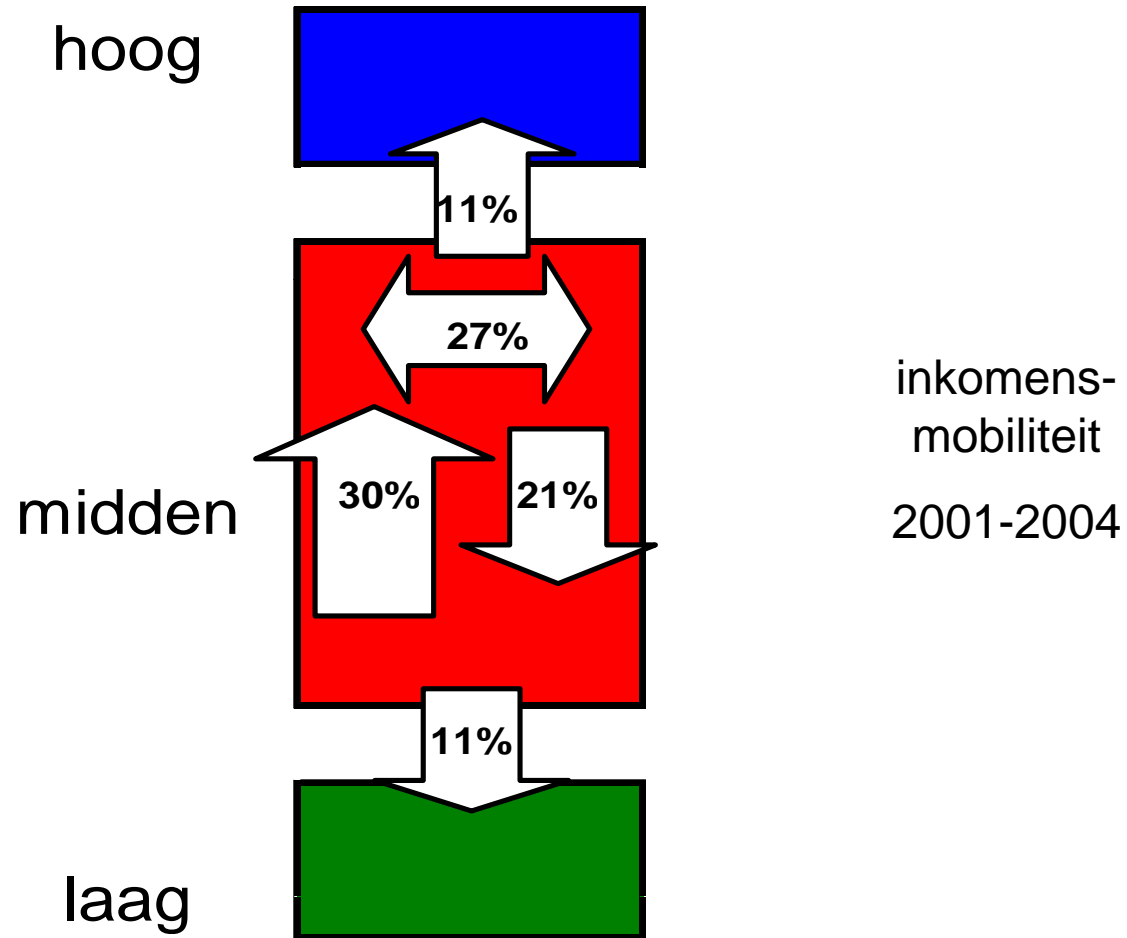
... maar reëel inkomen stagneert ...

... ondanks groei in jaren '90

Opwaartse en neerwaartse mobiliteit in evenwicht

Conclusie

- Omvang van de middenklasse stabiel
  - Geen toename van baan- en werkonzekerheid
  - Relatieve positie verslechtert door groei hoog opgeleiden
  - Reële inkomens stagneren
-

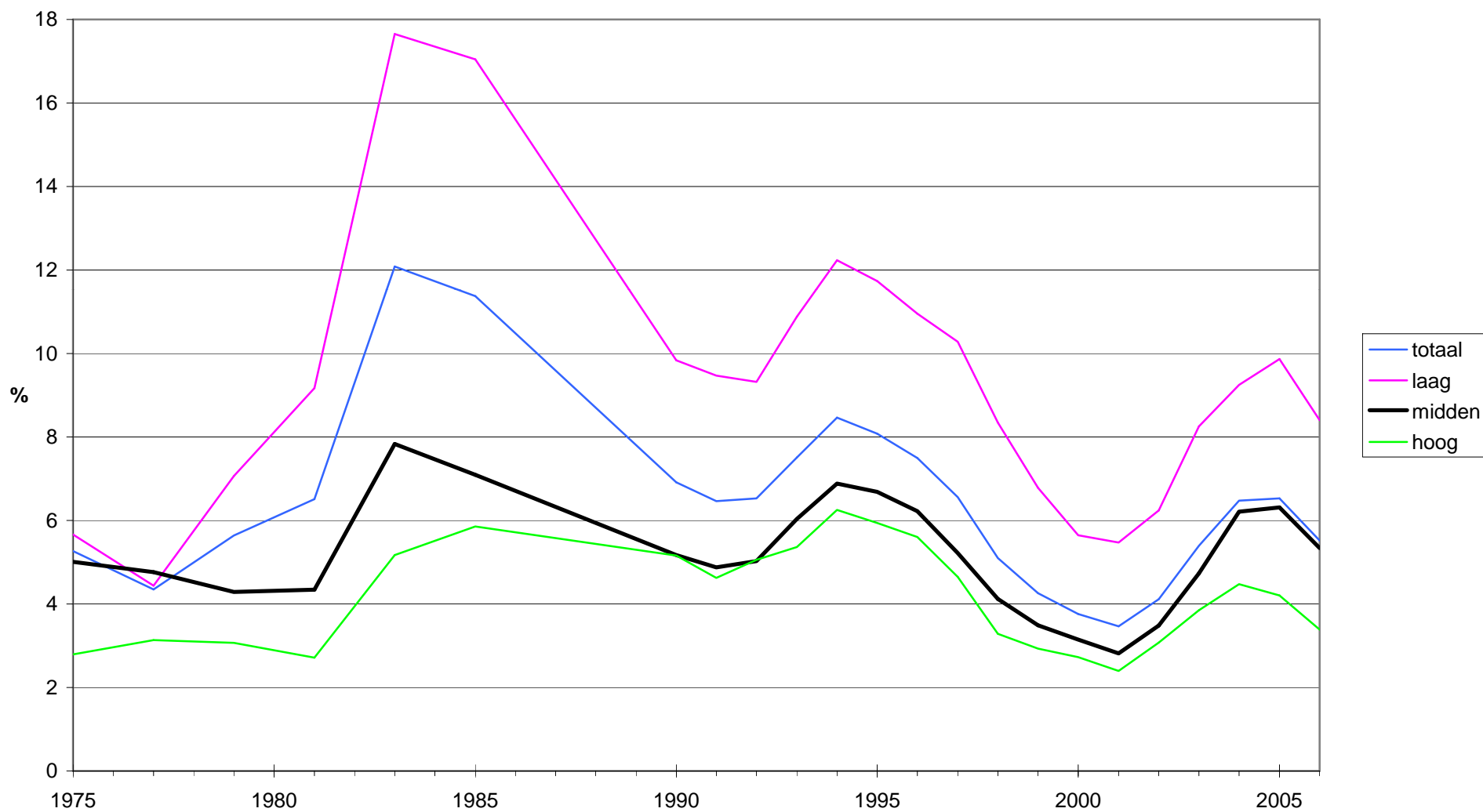

Toekomstperspectieven

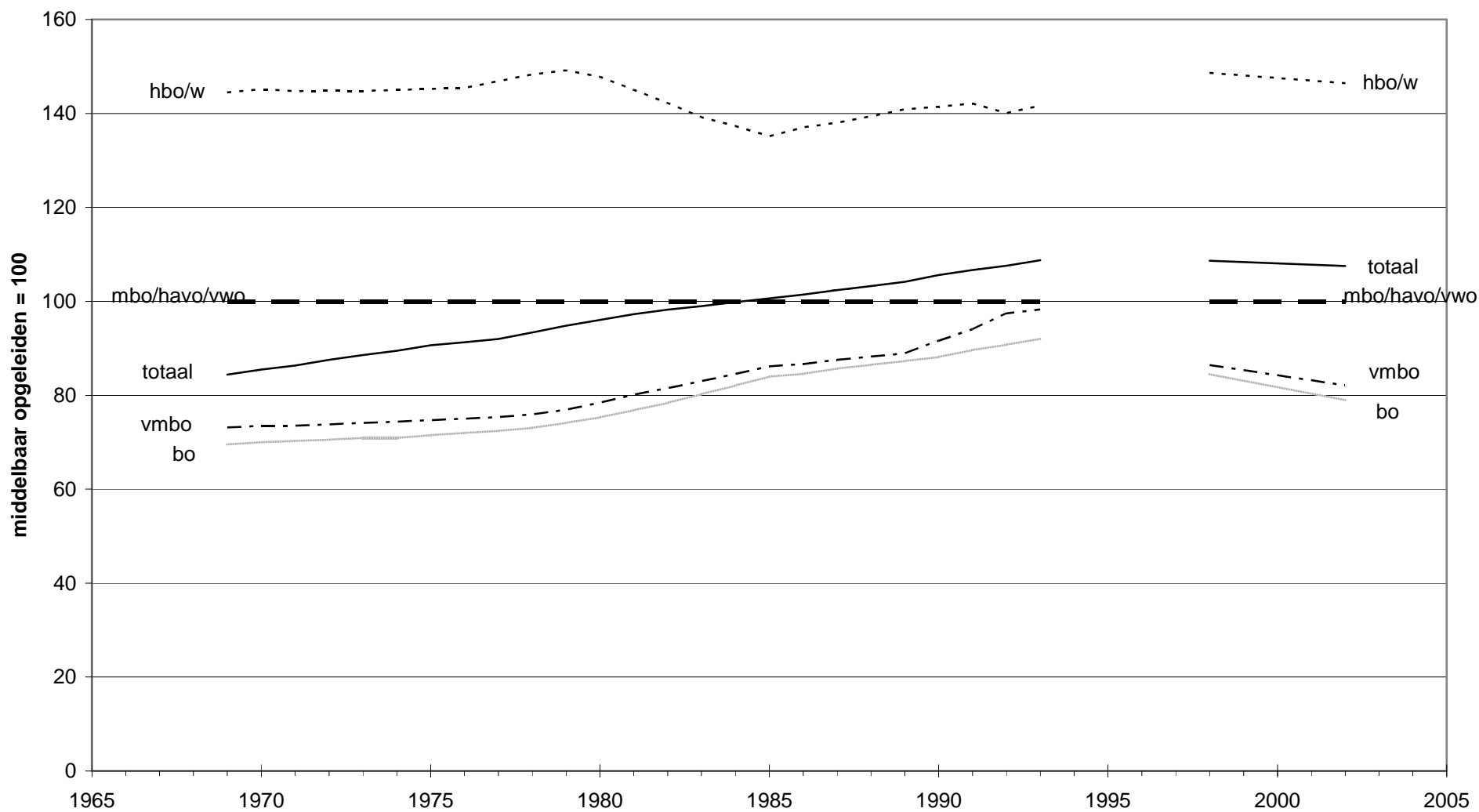
- Effect globalisering en technologische ontwikkeling onzeker
  - Reële inkomensontwikkeling hangt af van productiviteitsstijging
  - Relatieve positie middelbaar opgeleiden verslechtert door stijging opleidingsniveau
-

Figuur 2. Werkloze beroepsbevolking naar opleidingsniveau, 1975-2006 (% beroepsbevolking)

Figuur 4. Reële uurloon ten opzichte van middelbaar opgeleiden (= 100), 1969-2002

Figuur 7. Profijt van de overheid naar inkomensdecil, 1991, 1999 en 2003 (in % van totale profijt)

